

MÁRTON LÁSZLÓ

A kaméleon

Sokféle nevet adtunk neki. Eleinte Leonnak vagy Leónak hívtuk, már csak azért is, mert fiúnak hittük igen sokáig, majdnem végig. Hívtuk Kaminak, sőt Kamunak is, és csakugyan, egész lényében, főleg a mozdulataiban – abban, ahogyan kiöltötte a nyelvét, és ahogyan egymástól függetlenül, különböző irányban forgatta a szemeit – volt valami kamu jellegű. Nem tudnám pontosan meghatározni, mi volt benne a kamu, de kamu volt. Hívtuk Teflonnak is, mert egyszer, amikor Samu a függönyön kapaszkodott fölfelé – a Samu nevet is megkapta egy időre –, Tamás azt mondta: ha ez a Samesz muflon volna, akkor Teflonnak hívhatnánk. Mire én azt feleltem: attól még, hogy nem kifejezetten muflon, hívhatjuk nyugodtan Teflonnak. Elvégre nem tehet róla, hogy nem muflonnak született. Egyáltalán nem is született, hanem tojva lett a világra. Valaki – egy anyaállat – letojta a világot vele. Akkor aztán Teflonnak hívtuk egy darabig. És valóban, valami teflon jellege is volt neki.

Ezek a teflonos kamu dolgok még akkor történtek, amikor mindenben és mindenkiben észrevettem a jeleget. Némelykor például be-becsöngetett hozzánk egy végrehajtó, akit úgy hívtak, hogy Csirke Áron (kezembe nyomta a névjegyét), de én, persze csak magunk között, úgy emlegettem, hogy Csirke Leszállított Áron, mert volt benne valami leszállitottságra utaló jelleg. Továbbá volt egy kis kopasztott vagy tisztított jellege is, ezért a következő látogatása után Pucolt Csirke lett belőle, még később meg egyszerűen csak Puci. Ez akkor történt, amikor már negyedszer jött, és én, magamról megfélelve, mint régi ismerőst üdvözöltem: „Kerüljön beljebb, jöjjön csak, Pucikám!” Pucikám pedig fogta és elvitte az Apu vadonatúj laptopját, melyről aztán kiderült, hogy nem is az Apué volt, hanem Kornéliáé, aki akkoriban az Apu barátnője volt, de aztán róla is kiderült, hogy nem az Apu barátnője, hanem valaki másé. Akkor már nem Pucikám járt hozzánk, hanem egy másik végrehajtó, akinek nem volt semmilyen jellege, és aki a maga teljes jellegtelenségében komolyan fontolóra vette, hogy elviszi a kaméleont, mert más elvinnivaló pillanatnyilag nem állt rendelkezésre.

A mi kedves kis elvinni való jószágunk Tanzániából vagy Ugandából került hozzám, persze nem közvetlenül, hanem az ilyenkor szokásos állomások bejárásával. Tamás egy rákospalotai állatkereskedésben vásárolta, az ilyenkor – születésnap esetében – szinte kötelező nagy csokor piros rózsa helyett. Az állatkereskedésben kaphatók voltak nagyobb termetű gyíkok és kígyók is, de Tamás válasz-

tása az akkor még egészen fiatal kaméleonra esett, mert az – ahogy ő mondta – „olyan kis cuki”.

Engem leginkább egy elvetélt magzatra emlékeztetett.

Vannak ezek a vicces ajándékboltok, ahol mindenféle háborzongató vagy meghökkentő utánzat kapható: élethű óriáspók, varangyosbékák és giliszták, nyirkos tapintású műanyagból, de láttam én már kocsonyásan remegő, műanyag hányadékok is. Továbbá láttam igencsak életszerűnek ható műanyag embriót is. Egy ilyen embrió volt az, amit a negyedik osztálykiránduláson a fiúk becsempésztek Pafranek tanárnő hátizsákjába. Nem voltam ott, amikor megtalálta, de a többiek mesélték. Ilyen emlékek és ilyen életszerűnek ható tárgyak tesznek viszszamenőleg is összetartóvá egy közösséget.

A kis Kamu – azáltal, hogy úgy nézett ki, ahogy kinézett – egy közösséget összetartó utánzatnak volt az utánzata, függetlenül attól, hogy a műanyag embrió csak egy ízléstelen és kegyetlen tréfa, Kamunak pedig minden porcikája át volt itatva étellel. Egy-egy pillanat erejéig, amikor Tamással összeölelkezve feküdtünk az ágyban, és a plafonnak ugyanazt a kissé homályos vagy árnyékos foltját figyeltük, Kamu maga volt az élet, a mi közös életünk.

Láttam aztán igazi embriót is, méghozzá éppen a mi hűtőszekrényünkben, amikor a jellegtelen végrehajtó azt is el akarta vinni, és megparancsolta Pistinek, hogy mindent pakoljon ki belőle. Pisti orvostanhallgató, és az a szokása, hogy hazához a boncolásról ezt vagy azt, amire éppen ráteheti a kezét. Aztán itthon lefagyasztja. Apu és Kornélia kapcsolatának zátonyra futásában komoly szerepet játszhatott az a pillanat, amikor a drágalátos hölgy egy reggel benyúlt a mélyhűtőbe, és ott a kezébe akadt egy kőkeményre fagyott emberi agyvelő, melyet aztán ijedtében a lábára ejtett. Nem tudom, hány grammot nyomhat egy emberi agy, de tény, hogy Kornéliának megfeketedett, majd le is vált a körme, és még örülhettünk, hogy megúsza csonttörés nélkül. Egyébként Kamu jelenléte is számottevően ártott kettejük kapcsolatának, de ez már tényleg csak az ő hibája volt. Mielőtt meglátta Kamut, kijelentette, hogy vagy ő megy el a háztól, vagy a kaméleon. Én persze értésére adtam, hogy akkor inkább menjen ő.

Egyrészt: mi köze hozzá, hogy milyen ajándékot kapok a szerelmentől? Másrészt... na mindegy.

Szóval, a végrehajtó, a tulajdonságok nélküli ember megkérdezte Pistitől, hogy azok az izék – több is volt – ugye garnélarákok? Merthogy a rákot, azt ő is nagyon szereti!

Aztán produkált egy igen-igen életszerű hányadékokat, mely a legkevésbé sem volt műanyagból, és nem vitte el a hűtőszekrényt. Igaz, hogy a konyha padlóját sem takarította fel, pedig Pisti nyomatékosan megkérte rá, és nem sok hiányzott hozzá, hogy hivatalos személy elleni erőszakra kerüljön sor.

Pisti között és köztem alig másfél év a korkülönbség. Gyerekkorunkban árulkodtunk és irigykedtünk egymásra. Aztán elmúlt a gyerekkor, abbamaradt az

árulkodás, az irigység pedig új, bonyolultabb és megtévesztőbb formákat kezdett ölteni. Pistinek is van egy barátnője, a Vali, akit néha, amikor neheztelek rá, Valériának szólítok. Valéria minden szégyenkezés vagy gátlás nélkül beleül a fürdővízbe, amit magamnak eresztettem, máskor pedig a szemem láttára kiveszi a szekrényből és felhúzza a harisnyámat.

Pistinek megvan az a tulajdonsága (ha ugyan tulajdonságnak nevezhető egy előítélet), hogy gimnazista korától mostanáig összesen négy barátnője volt, és mind a négyet Valinak hívták. Ez a négy lány olyan szembeötlően különbözőt egymástól, hogy azt kell hinnem: Pistit sem a testük, sem a lelkük nem érdekelte különösebben, ő a nevükbe volt szerelmes. Hogy ő csak a nevet és csak ezt a női nevet szereti. Csak ez hozza őt izgalomba, de ez aztán – mint egyszer egy orvos-tanhallgatóhoz illő szakszerűséggel elmagyarázta –, de ez aztán nagyon.

I. Vali klasszika-filológiát tanult az egyetemen. Intelligens kutyaarca volt, hűséges, bánatos kutyaszemekkel. Öt évvel idősebb volt Pistinél, és tengerből fölbukkanó Aphroditének vagy tengerbe ugró Szapphónak képzelte magát csak azért, mert időnként ógörögül beszélt az ágyban. Illetve nem is beszélt, hanem Platón-idézeteket mondott. (Egyszer félig öntudatlanul megadta a szöveghelyet és a kiadás évét is. Pistinek viszont már tizenhat éves korában sem volt inyére a plátói szerelem.)

II. Vali táncosnő volt. Jóval apróbb termetű volt I. Valinál, és, ellentétben elődjével, élete során eddig még soha egyetlen könyvet sem olvasott el, amire bizonyos mértékig büszke is volt. Ezzel szemben olyan hajlékony volt a teste, hogy kézen állva is át tudta dugni a fejét a combjai közt, és közben megőrizte az egyensúlyát. Máskor pedig a szemünk láttára átváltozott valamiféle skorpióhoz vagy poliphoz hasonlító, ritmikusan vergődő lényre (ezt nevezte koreográfiának), és míg ott vonaglott előttünk a kézi csomózású perzsaszőnyeg madár- és gyümölcsmotívumain, egy pillanatig sem vehettük biztosra, nem fog-e mindjárt átalakulni valami még nagyobb, még borzalmasabb rejtéllyé, csakhogy ezúttal visszacsinálhatatlanul. Mindig nagy kő esett le a szívemről, amikor visszaváltozott közönséges fiatal nővé, emberré. Pisti nem jelentéktelen örömet lelt benne (vagy, ahogy egy ízben kijelentette rejtélyes arccal és csalódást keltően szakszerűtlenül, „ő ott belül is táncosnő”), ám szavainak ostobasága és arckifejezésének üressége hétről hétre, napról napra, percről percre mindinkább eltávolította Pistitől.

III. Vali rendszerint egyenruhában jött hozzánk, ő tudniillik rendőr volt, őrmesteri rendfokozattal és ennek megfelelő modorral, egyébként pedig a BRFK pingpongszakosztályának volt az egyik alelnöke. Nálunk is mindig első dolga volt, hogy lement a pincébe a pingpongszertalhoz, és a markába köpött, mint egy favágó. Utána egy kicsit nyálkás volt az ütő nyele. A környéken lakók mindezt úgy értelmezték, hogy „F.-ékhez rendszeresen kijár a rendőrség”; így a szomszédok azon sem csodálkoznak, hogy mostanában a végrehajtó látogat minket, eleinte Kopasztott Csirke, újabban Jellegtelen Jevgenyij. Ez utóbbit az egyszerűség

kedvéért elneveztem Cicának, bár a legkevésbé sem érdemli meg, hogy ilyen kedves nevet kapjon. Mindenesetre a kézi csomózású perzsaszőnyeg madár- és gyümölcsmotívumait elvitte a Cica, és a hűtőszekrényt, melyet a fagyasztott embriók egy időre megmentettek az elhurcolástól, az „egy idő” elmúltával szintén elvitte a Cica. Ennyit III. Valiról.

IV. Valiról pedig annyit, hogy ő meg takarítónő, és egy ideje majdnem pontosan olyan illata van, mint nekem, tudniillik használja a dezodoromat. Egyszer már majdnem rászánta magát, hogy jelentkezék a Vendéglátóipari Főiskolára, de aztán annyi maradt az egész nekibuzdulásból, hogy egy darabig felszolgált az egyik Ráday utcai kávézóban, amíg ki nem rakták a szűrét. Most pedig az a dédelgetett nagy álma („még nem kézzelfogható terv, de majd konkretizálódik”), hogy az édesanyjával kimegy Írországba, és Dublinban a pályaudvar mellett saját készítésű szendvicseket árulnak. A magam részéről nem bánám, ha az álomból terv, a tervből pedig valóság lenne. Ugyanakkor azt is tudom, hogy valójában nem sokat nyernék vele, mert akkor jönni fog V. Vali, aki egyelőre még ismeretlen arcvonásokkal integet a jövőből. Másfelől én a magam részéről nem szívesen fogyasztanám Valéria saját készítésű szendvicseit, sem Dublinban, sem a világ egyéb városaiban.

Azt hiszem, Pisti nem a dallamossága miatt szereti a Vali nevet, hanem főleg azért, mert a vallomásra vagy esetleg a vallásra emlékezteti. Nekem erről az a személyes véleményem, hogy akkor már inkább egy Valdemár nevű fiatal (vagy nem fiatal) férfival kellene együtt élnie, mert ez a név majdnem pontosan úgy hangzik, mint egy komoly, számonkérő felszólítás.

„Valld be már!”

De hát úgysem fog bevallani soha semmit.

Azt viszont nem tagadhatom, hogy Valéria kifejezetten szereti a mi kedves kis Kamuflázsunkat, vagy legalábbis úgy tesz, mintha kedvelné. Beszél hozzá, gügyögve becézgeti. (Nem mintha áthatolnának az emberi hangok a terrárium üvegfalán.) Kérdi tőle: mit álmódott? Ízlettek-e azok a tücskök, melyeket ő vásárolt (a múltkor csakugyan megkértem erre az apró szívességre), nem éppen a rákospalotai állatkereskedésben, hanem Budán, a Böszörményi úton? Nem fázott-e meg tegnap délután, amikor egy hirtelen támadt vita miatt valamivel hosszabban szellőztettünk a kellenél?

Még ajándékot is hoz neki, apróságokat, semmiségeket, melyeket leghelyesebb volna rögtön kihajítani.

Nyilvánvaló, hogy Vali azért ennyire kedves a hüllőhöz, mert hozzám akar kedves lenni. Nem veszi észre, hogy ezzel csak idegesít, és féltékennyé tesz. Ahogy ő mondogatja a maga primitív módján, „kepeszt” és „kuncsorog”. Nem vonom kétségbe, hogy jóindulatra még egy takarítónőnek is szüksége lehet, különösen, ha úgy akarja átugrani saját árnyékát, hogy Dublinban zsonglórködik szendvicsekkel, de amikor azt veszem észre, hogy utánozza a hanghordozásomat

és a mozdulataimat, akkor összerázkódom, és egész testemben görcsbe rándulok. Vali elvesz tőlem valami olyasmit, amit nem lehet olyan egyszerűen visszaszerezni, mint egy lefoglalt laptopot vagy perzsaszőnyeget.

És amit ez a Vali meghagyott, attól a következő Vali egészen biztosan meg fosztani.

Már alig merek megállni a tükör előtt, mert ha egy pillanatnál tovább nézem magamat – például, hogy megvizsgáljam, jól van-e a szemem kifestve, vagy hogy illik-e a nyaklánchoz a fülbevaló –, rögtön ott áll mellettem IV. Vali, és rám nevet a tükörből: „Ugye most már egészen egyformák vagyunk?” És hiába, hogy újra meg újra megállapítom: nem, nem vagyunk egészen egyformák, ha ugyanakkor feltolakszik bennem az a kényszerítő erejű gondolat, hogy már csak a szemfeszítékben és az ékszerekben különbözünk.

(Vali vastagon – és ami ezzel együtt jár: pazarlóan – hordja fel magára a fesztekeimet, továbbá hamis nyakláncot és olcsó, ízléstelen fülbevalót visel, mert Pisti, miután lebeszéltem róla, nem vett neki ékszert, amíg volt pénze, én pedig a magamét elzárva tartom. Talán ezért is mondogatja Vali, ha időnként rátör az érzélgősség: „De hiszen ti úgyis olyan gazdagok voltatok!” Mintha annak állítása, hogy valami egyszer volt, gyógyír volna arra a tényre, hogy már nincs, vagy nem is volt soha. Mert, hogy más ne mondjak, *úgyis olyan gazdagok* azért nem voltunk. Akkor sem voltunk *úgyis olyanok*, amikor az Apunak még jól ment a vállalkozás, még volt fizetőképes kereslet, még nem volt válság, és a külföldi tulajdonos még nem vonta ki a pénzét. *Úgyis olyanok* egyrészt nem voltunk, másrészt nem biztos, hogy csak *voltunk*. Az Apu nem győzi hangoztatni, hogy „ez még nem egy lejátszott meccs”, meg hogy „innen szép nyerni”. Meg hogy „a remény hal meg utoljára”. Mindig ilyeneket mond, és közben annak örül, hogy legalább a ház meg a kert nem az ő nevében van. Úgyhogy igen falánk ez az együttérés, ez a Vali-féle sajnálkozás!)

Ezzel szemben a Böszörményi úti tücskök határozottan másmilyenek voltak, mint rákospalotai faj- és sorstársaik. Apróbb termetűek, halványabbak és mozgékonyabbak voltak, és az ízük is másilyen lehetett, mert Kamilló mintha kissé fanyalagva öltötte volna ki rájuk hosszú, fúrge nyelvét, és vagy ezzel, vagy az eredeti csomagolás fogyatékoságával magyarázható, hogy – ellentétben a rákospalotai transzporttal, melynek példányait Kiméletlen Tamerlán az utolsó szemig elfogyasztotta –, ezúttal maradtak túlélők. Magyarán szólva, néhány egyednek sikerült megszöknie és elrejtőznie valami lyukban vagy hasadékbán, amit onnan tudhattunk, hogy esténként rázendítettek a ciripelésre.

Cip, cip! Cipcirip!

Elképesztő, milyen óriási hanganyag szabadul ki abból a nyamvadt kis testből, ha el nem tünteti a kaméleon a „gyomor” nevű tömegsírban! És milyen sok tücsköt eltüntetett már! Talán bizony az ő hangjaik mind-mind ott vannak a gyomrában összprezselődve. De nem, az nem lehet. A kaméleon a tücsökkel

együtt a hangját is megemésztí és kiüríti magából. A kaméleonkaki javarészben reciprok tücsökciripelés. A ciripelés megghiúsult lehetőségeinek alkalmi konglomerátuma. Cip, cip! Cipcip!

Tamás, aki régebben, amíg ráért, sok verset olvasott, ilyenkor a maga módján szintén rázendített:

*„Szobában szól már a tücsök,
az esztendőnek vége már...”*

(Illyés Gyula fordítása)

Én azonban kevésbé romantikusan fogtam fel ezt a dolgot. Egyrészt állatira nem volt vége az „esztendőnek”: május volt, vészesen közeledett az adóbevallás határideje.

Másrészt kibírhatatlan volt ez a véget nem érő, fülsüketítő ciripelés. Nem tudtam aludni, és ha ébren voltam, nem tudtam odafigyelni semmire. Tamás elmagyarázta, hogy a régi kínaiak háziállatként tartották maguk mellett a tücsköt, és szerencsétlenség előjelének tartották, ha téli esteiken elnémult a vályogfalak repedéseiből ritmikusan elő-előtörő hang. A régi kínaiak megtanultak együtt élni a ciripeléssel.

De én nem vagyok kínai! Régi kínai meg végképp nem vagyok.

Tehetetlen voltam. Valahányszor elindultam a hang irányába, hogy nyakon csípjem a kis gonosztevőt, a ciripelés egyszerre csak elhallgatott, mintha elvágták volna. Aztán, amikor visszaültem a laptop elé, vagy visszabújtam Tamás mellé az ágyba, kezdődött előlről. (A laptop Tamásé. Esténként hozza, reggel magával viszi. Arra még csak rá sem nézhet a végrehajtó. Igaz, napközben én sem.) Olyan is volt, hogy a közelemben eldobta a hegedűt a hatlábú muzsikus, és abban a pillanatban megszólalt a szoba túlsó végéről.

Szóval többen vagytok! Azt a hét- meg a nyolcát! (Eleinte azt hittem, hogy csak egy van. Egy egyed egyedül. De aztán megértettem, hogy az „egyedem, begyedem, tengertánc” nevű rendezvénynek több előadója is van.)

Arra gondoltam, hogy rájuk szabadítom a teveoroszlánt (ahogy az állat neve magyarosítva hangzik), de Kampec Dolóresz csak arra ölti ki azt a ragadós nyelvé, amit azzal a két gülü szemével észrevesz. A látása kiváló, de a szaglása gyenge. Tamás azt javasolta: szerezzünk egy keresztes viperát, majd az keresztes háborút indít, és kiirtja az aleppói meg a jeruzsálemi pogány tücsköket. Esküszöm, madárinfluenzázt kapok Tamás ilyen és ehhez hasonló „konstruktív” javaslataitól. (Két szemeszteren át középkori történelmet is hallgatott, onnét ragadtak rá ezek a hülyeségek.)

Rovarirtóval végigspricceltem a falakat meg a padlót. Semmi eredmény. A tücskök vígan ciripeltek tovább, most már egyszerre három-négy irányból. Ez volt a fáradozás eredménye, valamint az, hogy Kamikazét szemlátomást megviselte a vegyszer: több mint egy hétig egészen halvány volt, még a Böszörményi úti

tücsköknél is halványabb, majdnem átlátszó. Hiába változtatta a színét, a színek is halványak voltak.

Erről jut eszembe: Immanuel Kant változó színeiről még nem is beszéltem, pedig ez volna a legfontosabb. De nem számít. Most nem akarok a saját szavamba vágni. Előbb zárjuk le a tücsökproblémát! (Azért Immanuel Kant, mert Kantnak jellegzetes kaméleonfeje volt, Tamás egyszer mutatta a fényképét. Illetve azt hiszem, akkor még nem volt fényképezés. Vagy már volt? Mindegy. Az a lényeg, hogy egyértelműen látszottak a königsbergi filozófus arcán a kaméleonszerű vonások. Tamás filozófiát is hallgatott, szintén két szemeszteren át.)

Na szóval, az a lényeg, hogy egy idő múlva már az Apu sem tudott aludni a ciripeléstől, és egy szép napon hívott egy szakembert. A szakember fogta magát, jött, becsöngetett, és attól fogva semmi ciripelés.

Belátom, ez eléggé lapos és banális lezárása a tücsökkérdésnek, de történelmi távlatból szemlélve, a tücsök megszüntetése nem bír több lenni említésre is alig méltó, jelentéktelen eseménynél.

Ezzel szemben az milyen volt már, amikor Partvisnyakú Parszifál a milflór-mintás ágyneműn mászkált, és szépen, tisztán kirajzolódtak a bőrén a paplanhuzat apró virágai! Vagy amikor felidegesítette magát, és az egész teste olyan piros lett, mint az érett főzőparadicsom! Vagy amikor megijedt, és elkéült! Olyan is volt, hogy a fejétől szép lassan terjedt a farka felé a pirosság, és mire a farkához érkezett, addigra már a feje tiszta kék volt.

És az milyen volt már, amikor elaludt, és látszott rajta, hogy álmodik! Olyankor különleges ábrák jelentek meg a bőrén: egyiptomi hieroglifák, székely rovásírás, arabeszkék, csillagocskák és egy atomrobbanás gombafelhője. Egyszer az volt az igen határozott érzésem, hogy minket is a Kampányfőnök álmodik, és egész életünk nem több, mint Kameruni Karmesterünk egyik álma, egy mérsékelt rémálom. De aztán Tamás értésemre adta, hogy ezt már mások is elgondolták, többek között egy régi kínai tanítómester, úgyhogy ez az elképzelés ma már közhely, és legyen szíves, ne gondolkodjam közhelyekben.

Tamás bizonyos helyzetekben mindig a régi kínaiakkal hozakodik elő.

Tamás nem tűri a másságot.

Ennek az lehet az egyik oka, hogy az ő nevében a „más” szócska már úgys benne van.

Az is megfordult a fejemben, hogy azért hozott a születésnapomra virágcsokor helyett Kamcsatkát, mert ezáltal akarta fölhívni a figyelmemet a saját két- és többszínűségére, pedig jelképek nélkül is tudom róla, hogy könnyen befolyásolható, gyönge jellem. Ha nem ismerném közvetlen közletről, és nem bizonyítanám be sűrű rendszerességgel az ellenkezőjét, azt gondolnám róla, hogy a fiúkat kedveli. Nőiesnek érzem azt a mozdulatát, ahogyan a fejét megrázza, és a haját félresimítja; feminin hanghordozással beszél, és nőkre jellemző beszédfordulatokat használ. Például mindjárt az elején, amikor azt mondta a kacsalábon forgó Pa-

tyomkin-cirkálóra, hogy „olyan kis cuki”, akkor én azt feleltem, rövid ideig tartó lelki tusa után, hogy: cuki, aki mondja! Ciki-cuki. Csiki-csuki.

Jellemző Tamásra, hogy ezt ő kedveskedésnek értelmezte. Szerinte aranyos vagyok, amikor ilyeneket mondok neki.

Egyszer a villamos ablakából megláttam őt a járdán, kezében műanyag ételhordóval. Akkor majdnem kiábrándultam belőle. Esküszöm, hajszálpontosan olyan volt, mint a saját nagyapja, pedig soha nem is láttam a nagyapját. Állítólag évekkkel ezelőtt meghalt. De azért műanyag ételhordóval mászkálni az utcán akkor sem kellene.

Nem az a baj vele, hogy nőies, hanem az, hogy férfiatlan.

Finomkodó mozdulatokkal eszik, a tányéron a csirkecombról lefejtí először a panírungot (mert abban telített zsírsavak vannak), aztán a bőrt (mert arról az a golyóálló üveglap jut az eszébe, mely Párizsban a Mona Lisát védi a tapintatlan kíváncsiskodóktól), aztán a húst egészen apró darabokra vágja, és minden darabkát külön-külön a fény felé tart. Ez főleg étteremben hat kínosan, és az sem különösebben lélekiemelő, amint a fizetőpincérnek (miközben én fizetek) tudomására hozza, hogy Thomas Mann, a *Lotte Weimarban* című regény szerzője rajongott a jóképű, fiatal pincérekért, de boxolója, sőt pilótája is volt neki. A deszsert elfogyasztásakor szenvedélyesen bírálja a könyvtár állományának csoportosítását, de a véleményét soha nem mondja meg a könyvtárigazgatónak. Inkább úgy tesz, mintha nem volna véleménye. Mintha nem is tudná, mi fán terem a vélemény.

Egyszer Vali bizalmasan, amolyan „csajok egymás között” stílusban megkérdezte, miért nem szakítok Tamással. Amikor ilyesmit kérdez, mindig van egy kis izzadságszaga. Hiába használja a dezodoromat. Majd pont ő fogja meghatározni, hogy kivel mikor szakítsak!

Mégis emberszámba vettem Pisti IV. barátnőjét: lekezelő hangsúlyok nélkül, egész mondatokban válaszoltam neki. Egy bizonyos határig – ez volt magyarázatom lényege – nem gyengíti, hanem erősíti a szeretetet és a ragaszkodást, ha azt a másik nem érdemli meg. Persze csak egy bizonyos határig, mert azon a határon túl már más a helyzet.

Ezt IV. Vali hogyan sem érte föl ésszel. Tovább kíváncsiskodott.

Annyira jó veled?

Vállat vontam. Mit lehet erre mondani? Pontosan tudtam, hogy egyszer majd a kiábrándulásnak is eljön az ideje. Amit a műanyag ételhordó látványa csak majdnem okozott, azt valami más – egy előre nem látható, jelentéktelen apróság – végérvényesen elő fogja idézni. Az a pillanat, melyben ez bekövetkezik, már megvan, már ugrásra készen áll a nem túl távoli jövőben, csak épp még nem jött el. (Az ilyen dolgok tudása erősíti a nagyvonalúságot, és elpusztítja a gondtalan gyöngédséget. De hát mindezt hiába mondanám el Valinak.)

Az Apu ezzel szemben a könyvtárosságot kifogásolta. Ő, ahogy kifejezte magát, a „produktív” és az „effektív” tevékenységet kedveli, a könyvtáros pedig, szerte legalábbis, ettől távol áll. Olyan távol, hogy nem áll sehol. Egy könyvtáros? Ha legalább könyvkötő volna! Az csinál valamit. A könyvkötő, az valami. Még a könyvvizsgáló is valami. (Úgy mondta ezt, mintha sejtette volna, hogy hamarosan meggyűlik a baja a könyvvizsgálókkal.) De a könyvtáros? Az semmi. Összekapcsolni a könyvmolyt a könyvészeti egységgel, a semmit a semmivel? Az semmi.

Az Apu, ha valamiért bosszankodik, hátat fordít az embernek, úgy beszél. A jobb és a bal válla fölött süvitenek el a szavak, mintha visszaverődnének arról a csupasz falfelületről, mely felé az Apu fordul ilyenkor. Az egész Apuból, ha rátelepszik a bosszús hangulat, leginkább a zakó- és az inggallér hátsó része látszik, és persze fölötte a nyakszirt. Az Apu-féle bosszús nyakszirt majdnem pontosan olyan, mint a húsz évvel ezelőtti „Tovariscsi, konyec!” plakáton a Magyarországot addig megszállva tartó, akkor azonban jobb ötlet híján eltávozó szovjet katonatiszt nyakszirtje (benne volt a negyedik történelemkönyvben): dacos redőkkel tagolt, keserű nyakszirt. Egy kicsit fenyegető, egy kicsit megalázott nyakszirt. Vissza-visszatérő, ismétlődő, szünni nem akaró nyakszirt.

Egyetlen lényeges különbség, hogy az Apu fején sohasem láttam tényérsapkát.

Az Apu fején sűrű és erős a haj, és a nyakszirt fölött géppel van rövidre nyírva, és ez a nyakszirtnek annak ellenére fiatalos jelleget ad, hogy az Apu az utóbbi négy-öt évben teljesen megöszült. Amennyire meg tudom ítélni, az Apunak határozottan jól áll, hogy kiélesedtek az arcvonásai, és világosabb a haja az arcbőrnél.

Régen, amikor fekete haja volt, és sápadt, sima volt az arca, nem látszott erős egyéniségnek, most pedig mindenki azt állítja, hogy annak látszik. Ezt az állítást, amikor éppen eszembe jutott, sohasem tudtam ellenőrizni, mert mindig olyankor jutott eszembe, amikor az Apu bosszús kedvében hátat fordított, és úgy beszélt hozzám. Viszont az is eszembe jutott ilyenkor, hogy az Apunak talán nincs is arca: ugyanúgy nincs neki, ahogy a plakáton látható szovjet katonatisztnek sincs. Elvileg van, de a mindennapi életben nem fordul elő.

Amikor pedig az Apu másmilyen lelkiállapottól van ideiglenesen megszállva, nem bosszústól, olyankor sohasem érek rá azon gondolkozni, hogy erős egyéniségnek látszik-e vagy sem, és ha igen, akkor attól-e, hogy megöszült, vagy inkább attól, hogy a szája szélén és a homlokán meghosszabbodtak a ráncok. Olyankor annak örülök, hogy: tessék, mégiscsak megvan az arca! Íme, az Apu-féle higgadt és derűs arc! És nem elég, hogy egyszerűen csak megvan, hanem ráadásul meg is vagyok győződve róla, hogy az övé! Nincsenek kétségeim. Mihelyt felém fordul, azonnal ráismerek, ahogy már a múltkor is ráismertem, és megállapítottam, hogy két hét alatt úgyszólván semmit sem változott.

És abból, hogy valaki könyvtáros, meg lehet élni?

(Ezt persze úgy kérdezte, még mindig háttal nekem, mint aki érzékeltetni akarja, hogy a szóban forgó „valaki” valójában egy nagy „senki”: az Apu, ha boszszús hangulat fogja el, sűrűn használja a szóbeli idézőjelet. Igazi mestere a hanghordozással kirakott idézőjelnek.)

Adnak neki rendszeres fizetést?

Az, hogy Tamás a születésnapomra megajándékozott Kamalduli Kálmánnal, az Aput, ha nem hangolta is jóindulatra, de valamivel – furcsa módon – elnézőbbé tette iránta.

Megvásárolta? – kérdezte hitetlenkedő hanghordozással. – Állatkereskedésben? Pénzt adott érte? Na, ez sem fog már megbolondulni!

Legyintett. Vagy inkább kalimpált, mint aki darazsat hesseget. De legalább nem fordított hátat, miközben hangot adott lesújtó véleményének. Aki megengedheti magának, hogy Kim Dzsong Ilt vásároljon a rákospalotai állatkereskedésben a szeretőjének, az már azért egy kicsit mégiscsak valaki.

Ám a kiábrándulás pillanata mégiscsak eljött. Úgy jött el, hogy akkor észre sem vettem. Utóbb rájöttem, hogy abban a pillanatban ábrándultam ki Tamásból, amikor lehajolt egy eldobott papírszalvétáért, de ez egy későbbi felismerés. Akkor, abban a pillanatban csak valami megmagyarázhatatlan rossz érzés fogott el, annak sejtelve, hogy mindez nem a valóságban történik velünk, hanem csak a TB (Tücskök Barátja) álmodja otthon az üvegdobozában. De az otthonunk is álom, és az üvegdoboz a kaméleonnal együtt is csak álom, ez volt a határozott érzésem. És akkor már végképp fogalmam sem volt, hogy valójában ki álmodik és miről.

És nem állt rendelkezésre a régi kínai tanítómester, aki esetleg elmagyarázhatta volna.

És főleg: nem voltunk otthon, hanem külföldön jártunk, ahol Tamás okfejtései és magyarázatai elvesztették maradék szavahihetőségüket is.

Pedig eleinte mennyire örültem, hogy elvisz nyaralni! Kevés időnk volt, mindössze öt napot tudtunk szabaddá tenni. De éppen ebben rejlett a meglepetés varázsa. Én Olaszországba vagy a horvát tengerpartra szerettem volna utazni (imádom a verőfényt és a fügefákat), de Tamás talált az interneten egy rendkívül olcsó repülőjegyet Malmöbe, és egy rendkívül olcsó szállodát is talált hozzá.

Úgyhogy odarepültünk.

Előzőleg Rusztavélit, a Párducbőrös Lovagot rábíztuk Pistire, aki megígérte, hogy Vali mindennap hoz majd friss tücsköt Machiavellinek, továbbá azt is megígérte, hogy Vali egy percre sem fogja kiengedni a terráriumból Nyikita Hruscsovot. Ő maga szigorlatra készült, ezért még arra sem volt ideje, hogy *ne* engedje ki Monte Christót az átlátszó falakkal körülvett hatalomvéde bensőségéből.

Miközben ültünk az olcsó repülőn, és bámultuk a végtelenített karfiolra emlékeztető felhőket, Tamás megnyugtatóan, hogy ne féljek, Malmöben is van tenger-

part. Igaz, hogy a víz egy kicsit hideg, de azért a svédek fürödnek benne. Azt a területet, melynek Malmö a központja, Schonlandnak hívják, és régebben Dániához tartozott. Dánia ugyanazt jelenti a svédeknek, mint nekünk, magyaroknak Horvátország. Ó, Tamás akár úgy is fogalmazhatna, hogy a skandináv szemszögből nézett Horvátországban fogunk öt szép napot eltölteni. Földrajzi értelemben észak felé visz bennünket a gép, de minthogy Malmö a svéd rétestészta legeslegdélebbi csücske, szellemi és lelki értelemben délebbre jutunk, mint voltunk.

Lesz verőfény, hiszen este tizenegyig süt a nap, sőt fügefák is lesznek, mert Malmö környékén annyira kedvező a mikroklíma, hogy Ystad mellett (ez egy szép, ódon városka, Tamás az interneten olvasott róla) szőlőültetvények is vannak. Svéd szőlőhegyek!

Nos hát, a napsütésről annyit, hogy az öt nap alatt mindvégig borús volt az idő. Alacsonyan húzódó, vastag felhőrétegek telepedtek a skandináv Horvátország fölé, és igaz, hogy majdnem éjfélig elhúzódott a félhomály, de ez olyan érzéssel járt, mintha egy rosszul megvilágított bútorraktárban csetlettünk-botlottunk volna. Ami pedig a svéd fügefákat illeti: mihelyt leszálltunk Ystadban a vonatról, és elindultunk a belváros felé, akkora felhőszakadás kerekedett (szőlőszem nagyságú jégdarabokkal), hogy menekülőre fogtuk, és ugyanazzal a vonattal, amellyel jöttünk, fél óra múlva mehettünk vissza Malmöbe. A svéd szőlőhegyeket és az ódon városkát (közepén a román stílusú katedrálissal, a katedrális körül rózsakerttel és eredeti formájukban megőrzött középkori épületekkel) nem láttuk, viszont annyi eredménye volt a kirándulásnak, hogy sokkal gyorsabban bőrig áztunk, mint ahogyan Malmöben ázhattunk volna.

De nem ez volt az igazi csalódás, vagy engem kellemetlenül érintő meglepetés, hanem valami más. Borús időt vagy jégesőt lehet előre kalkulálni, de ez valami olyasmi volt, amire álomban sem gondoltam. Egyszerre csak kiderült, hogy Tamás tud svédül. Tud svédül, és erről soha nem beszélt nekem. Utólag bevallotta, hogy két szemeszteren át skandinavisztikát is hallgatott az egyetemen, akkor ragadt rá. Nem nagyon jól tud, töri a nyelvet, de azért meg tud szólalni. Mindent megért, amit a svédek mondanak, és a svédek is megértik, amit ő mond.

Mindez önmagában véve szép és jó. Csakhogy az ilyesminek nem utólag kell kiderülnie!

Határozottan kellemetlen érzés, amikor valakiről, akivel hosszabb ideje együtt vagyunk, váratlanul kitudódik egy lényeges mozzanat, amiről addig sejtelmünk sem volt. A másik ember, akiről mindeddig azt hittük, hogy úgy ismerjük, mint a tenyerünket (vagy legalábbis mint a varrodobozunkat), egyik pillanatról a másikra ismeretlenné és átláthatatlanná válik, egyszersmind megbízhatatlanná is. Mert aki egyvalamit eltitkol a társa elől, az eltitkolhat más, még fontosabb dolgokat is.

Legközelebb majd az fog kiderülni, hogy Tamásnak három gyereke van egy korábbi kapcsolatból!

Szálláshelyünkön, melyet egy külvárosi csokoládégyárból építettek át az olcsó szállodalánc újabb láncszemévé, Tamás még angolul jelentkezett be. Azt még értettem. De már a vendéglőben az ebédet svédül rendelte meg. Előzőleg mondta, hogy ebben a vendéglőben igazi schonladi különlegességek szerepelnek az étlapon, például sörtesztában kisütött tehéntőgy. Mondtam neki: ha tehéntőgyet rendel, kiábrándulok belőle.

Ezek után Tamás legalább tíz percig társalgott a pincérrel. Mindketten nagyokat nevettek, és természetesen Thomas Mann neve is elhangzott. És a jó ég tudja, meddig csevegtek volna még, ha végül el nem fogy a türelmem, és oda nem szólok neki magyarul: „Ha nem vennéd észre, én is itt vagyok!” Aztán a pincér persze, hogy nem tehéntőgyet hozott, hanem lazacot, és azt meg lehetett enni. Ugyanolyan volt, mint bármelyik más vendéglőben a lazac. Laza volt, minden „c” nélkül.

Én viszont feszült voltam, mint Bibó István esszéjében a lényeglátás. Éppen erről van szó: láttam a lényegét. Láttam, amint a svéd nyelv percről percre mindinkább éket ver közénk. (Azt is Tamástól tudom, hogy ki volt Bibó István. Sok, túl sok, amit tőle tudok.) Az ebéd során mindvégig hallgattunk, de már a hallgatásunk sem volt azonos nyelvű, mert, mint azt már Kosztolányi Dezső is megfigyelte, lehet hallgatni svédül is, meg magyarul is. (És, basszus, az erről szóló versikét is Tamás mutatta nekem annak idején.)

Végre tud valami olyasmit is, ami már majdnem „produktív” és kétségkívül „effektív”, de hiába tudja, mert ezzel a tudással engem vérig sért, porig alá! Nem figyelmeztetett a tudására, és nem kérte hozzá a beleegyezésemet. Eleinte csak csodálkoztam, de aztán percről percre nőtt és erősödött bennem a harag. Amikor meghallottam Thomas Mann nevét az értelmetlen halandzsa közepette, akkor már legszívesebben megpofoztam volna Tamást is, meg a *Lotte Weimarban* című regény szerzőjét is.

Egyébként voltak szép dolgok is ebben a skandináv mediterrán városban, sőt most is megvannak, csak éppen számomra végképp múlt időben. Volt a tengerparton egy dugóhúzóra emlékeztető toronyház, az tetszett.

Az is tetszett, hogy a parkok tele voltak vadlibával: százával, ezrével ténferegtek a zöldfelületeken két lúdfajta példányai, a szürkék és a feketenyakúak, és nem féltek a svédektől (ez is tetszett), mert a svédek nem bántják a vadlibát, sem a szürkét, sem a fekete nyakút.

Tetszett, hogy az orrunk előtt haladtak el a Lund felé haladó buszok (az egy másik városka volt a közelben, állítólag ugyanolyan szép és ódon, mint Ystad), és tetszett, hogy a borostyánmúzeum mellett egy macskaugrásra volt a halpiac.

Tetszett, hogy a tengerparton volt egy régi erődítmény, és tetszett, hogy a tengerre néző bástya tövében egy néger fiú napozott. Tetszett maga a fiú, és tetszett, hogy néger létére napozik. Külön tetszett, hogy éppen Svédországban napozik, holott ezt Olaszországban vagy a horvát tengerparton is tehetné, és hogy éppen

olyankor napozik, amikor nem süt a nap. (Említettem, hogy mindvégig borús volt az idő.)

Tetszett a főpályaudvar, és tetszett a főposta. Tetszettek az utcanevek. Tetszett a tengerszoroson átívelő huszonöt kilométeres híd, mely aztán állítólag egy alagútban folytatódik, és tetszett, hogy ez az alagút, már amennyiben létezik, egyenesen Koppenhágába vezet.

Tulajdonképpen csak az nem tetszett, hogy Tamás már megint a régi kínaiakra hivatkozott, egymás után kétszer is. Reggeli közben azt mondta, hogy a régi kínaiak nem cukrozták, hanem sózták a teát, a tóparton pedig azt mondta, hogy a régi kínaiak nem túrték a rendetlenséget.

A tó, melynek a partján ültünk egy padon, a városi botanikus kert közepén volt. Az egész vízfelületet ellepték a vadlibák, szürkék és feketenyakúak vegyesen. Aztán a szürkék, mintha vezényszóra tettek volna, egyszerre csak kiúsztak a partra, és ott a füvet legelték, a fekete nyakúak pedig tovább nyújtogatták a nyakukat a vízben.

Előzőleg a tó túloldalán jártunk, egy vörös téglás toronyban, melynek tetején csillagvizsgáló volt berendezve (számunkra fölöslegesen, hiszen a felhők úgyis eltakarták volna a csillagokat, és különben is nappal volt), az alsóbb szinteken pedig egy kortárs festőnő akvarelljei voltak láthatók. Sőt, nemcsak az akvarellek voltak láthatók, hanem az alkotójuk is: negyvenöt év körüli, nagydarab, szőke nő volt. Tamás rögtön megszólította, és beszélgetni kezdett vele, mint aki azt a csodaszamba menő nyelvtudását akarja fitogtatni. A nő az egyik vízfestményről, mely a szürke és a kék egészen különböző árnyalatait vonultatta fel, és pusztá látványával annyira lehűtötte maga körül a levegőt, hogy bele kellett bújnom a pulóverembe, legalább fél óráig beszélt. Egy idő múlva nekem Tamás foghegyről odavetette, hogy az akvarell az 1999-es napfogyatkozást ábrázolja. Később még azt is jónak látta megjegyezni, hogy Ingrid (akkor már így emlegette, a keresztnévén: Ingrid!) azon a nyáron Magyarországon járt.

Ingrid a teljes napfogyatkozás kedvéért utazott a Balaton északi parjára 1999 nyarán.

Megjegyzem, abban a pillanatban és is szívesebben jártam volna a Balaton északi partján, mint a malmői botanikus kertben, pedig a páfrányokkal és a kúszó csillagfürtökkel nem volt semmi baj. Azok tetszettek.

Tamásnak is tetszett a napfogyatkozás. Láttam rajta, hogy meg szeretné vásárolni, de aztán lemondott róla. Nyilván sokallotta az árát, alkudozni pedig nem tudott. Azt is láttam rajta, hogy szívesen elkérné a nő mobilszámát, de aztán arról is lemondott. Vagy nem merte a szemem láttára megtenni, vagy belátta, hogy nem sok értelme volna.

Aztán ültünk a padon, bámultuk a libákat, és két különböző nyelven hallgatunk.

Az is tetszett Mamöben, hogy annyira tiszta hely. A svédek tiszták. Nem szemelnek. Egész Malmö tiszta volt, mint egy kitörölt segg (ez meg egy Petri György-versben van, Tamás mutatta, mármint a verset). Csak éppen ott, ahol ülünk, a botanikus kertben, a tó partján volt elhajigálva némi hulladék.

Biztosan angol turisták voltak, akik elszórták.

Vagy török vendégmunkások.

Vagy a régi kínaiak. Akik nem cukrozták, hanem sózták a teát, és házőrző kutyának használták a tücsköt.

Tamás, mintha olvasott volna a gondolataimban, megszólalt.

Nem, a régi kínaiak nem túrték a rendetlenséget!

Azzal felállt. Lehajolt egy almacsutkáért. Kezébe vette. Odament vele a hulladékgyűjtő kosárhoz. Bedobta. Beletörölte a kezét a nadrágjába, és visszaült melém a padra.

Akkor még szerettem.

De már egy kicsit nehezteltem rá.

Úgy látszik, Tamás tud olvasni a gondolataimban. Erre a tudására sem figyelmeztetett, és ehhez sem kérte a beleegyezést.

És takarít. Nem elég, hogy svédül beszél, és hogy beleolvas az eltitkolásra szánt gondolataimba, de még a malmői botanikus kertet is kitakarítja! Meg nem történté akarja tenni az angol gyarmatosítást! És a török hódoltságot! És a régi kínaiak rendetlenségét!

Erre már nem is mondott semmit, hanem csak felállt, lehajolt egy széttaposott pizzásdobozért, és azt is bedobta a hulladékgyűjtőbe.

Azt hiszem, még akkor is szerettem, de már eléggé csúnyán nézhettem rá, mert harmadszor is felállt, és lehajolt egy gombóccá gyúrt papírszalvétáért. Széthajtogatta, kisimította, és olyan figyelmesen tanulmányozta, mintha egy értékes, régi kéziratra bukkant volna. Pedig nem volt azon a papírrongyon semmi különös. Két nyuszi labdázott egy fa tövében, és egy őzike nézte őket nagy, kíváncsi szemekkel.

Tamás percekig nem tudott betelni az őzikevel és a nyuszikkal. Nem tudom, mit vett észre rajtuk, és akkor nem is nagyon érdekelt. Valamit biztosan észrevett. Mégis ugyanott végezték, ahol sorstársaik: a hulladékgyűjtőben.

Hazafelé, a repülőgépen már nem ültünk egymás mellett. Ő az utastér elülső részében kapott helyet, én pedig hátul. Máskor ez nem lett volna baj, sőt igazából most sem volt az. Talán még jól is jött, hogy nem tudtunk két különböző nyelven hallgatni egymás mellett, és hogy az utastérbeli távolság percek alatt véglegessé tette azt a változást, ami máskülönben csak jóval később és lassabban szilárdult volna meg.

Ferihegyen azt mondta, hogy hív egy taxit. Ez a kijelentés vagy kinyilatkoztatás volt az utolsó mondat, amit hallottam tőle. A következő pillanatban felszálltam a kőbányai buszra.

*

Otthon, amikor benyúltam a mélyhűtőbe, hogy kivegyem és kiolvasszam a vacsorának valót, elsőként ő akadt a kezembe. Illetve, hogy pontosan fogalmazzak, nem is ő, hanem az. A mi kis Kampós Kamaszunk elvetélt magzatra emlékeztető, lefagyasztott hullája.

Sikoltani akartam, de nem jött ki hang a torkomon.

Sírni akartam, de a szemem visszatartotta a könnyeket.

Igazából nem is lepődtem meg. Egész idő alatt, amíg Malmöben voltunk, sejtettem, hogy valami baj lesz. Az ember elmegy hazulról, sorsukra hagyja a mindennapi élet kereteit, és a kereteket kitöltik a bajok, vagy hirtelen, vagy fokozatosan, de így is, úgy is elkerülhetetlenül.

Az ember elmegy hazulról, és meghal a hozzátartozója.

Az ember elmegy hazulról, és összedől a ház.

Az ember elmegy hazulról, és kiesik a parlamentből az a párt, amelyikre az apja húsz éven át szavazott.

Szörnyű gyanúk fogalmazódtak meg bennem, nagyjából Valival, kisebbrészt Pistivel kapcsolatban: először, hogy mi az, amit elkövettek, majd pedig, hogy mi az, amit elmulasztottak. Ezerféle változatban körvonalazódott lelki szemeim előtt a bűnös jelenet, amint nagyjából Vali, kisebbrészt Pisti (véletlenül vagy éppenséggel szándékosan) kioltja a színeit változtató életet.

Később gondolatban bocsánatot kértem tőlük, amiért gondolatban meggyanúsítottam őket. Olyan erős volt bennem a büntudat, hogy már azért sem neheztem Valériára, amiért nemcsak a ruháimat hordja, hanem használja a fogkefém is. Pisti, miután kiolvadt a jégkorszaki gleccserben megőrződött minimammut, felszögezte a tetemet egy rajztáblára, és orvostanhallgatóhoz illő szakértséggel felnyitotta az életét vesztett élőlény hasát.

És akkor láthattuk, mi volt az életvesztés oka. (Vali sírva fakadt. Neki bezzeg voltak könnyei.) Továbbá láthattuk, hogy akit férfinak hittünk, az valójában nő volt. Nem Rómeó, hanem Júlia. Nem Antonius, hanem Kleopátra. A felnyitott üreg tele volt kisebb-nagyobb tojásokkal. Már a dél-svédországi kéjutazás előtt észrevettem, hogy Lucillusnak egy kissé fel van puffadva a hasa, de az állatorvos ennek nem tulajdonított jelentőséget. Mindössze annyi annyi lehet a baj – ez volt a véleménye –, hogy Johann Sebastian Bach több tücsköt evett a kellesénél. Túl-ságosan jóllakott. Megcsömörlött a ciripeléstől.

Annyi baj legyen!

És tessék.

Isolda abba halt bele, hogy nem Tristannak pottyant a világra. Abba halt bele, hogy nem tudta követni a tojóanyja példáját, és elmulasztotta letojni a világot. Arra volt hivatva, hogy életet adjon, és ezt nem élte túl. Mi pedig félreismertük: nem akartuk észrevenni benne a nőt.

*

Azóta nem történt semmi különös. A ház üresen áll, a berendezést elvitte a Cica. Tárgyak nélküli világban élek. Körülöttem minden tárgytalan. De minél több az üres tér, annál több tere nyílik a bizakodásnak. Az Apu bizonyos értékpapírokról beszél, meg hogy az árfolyamuknak „egyelőre még nem akaróznak emelkedni”, de majd „előbb-utóbb muszáj lesz”, mármint az árfolyamnak, mármint emelkednie. Csak az a furcsa kissé, hogy mindezt nekem háttal fordítva mondja, mintha nyakszirtjének redőivel formálná meg a szavakat. Pisti készül az államvizsgára, és közben, pénzkereset végett, mentőzik is, úgyhogy ritkán van itthon. Az a benyomásom, hogy tulajdonképpen elköltözött hazulról, csak ezt az Apunak még nem jelentette be. Emiatt azt sem tudom egyértelműen megállapítani, hogy Vali – noha kétségtől megvan, sőt újabban eljegyzésről is szó esik – még ugyanaz a Vali-e vagy már a következő.

Pillanatnyilag nincsenek állataim. Ha legközelebb lesznek, azok olyan állatok lesznek, akiknek nem lesz idejük, hogy az ember szívéhez nőjenek, mert *nem fognak ráérni*. Hadd neveljek csirkét, kacsát, malacot, vagy valami hozzájuk hasonlót.

Ja igen, azt majdnem elfelejtettem mondani, hogy Bonifácnak, a fagyosszentnek, miközben a rajztáblára szögezve olvadozott, még egyszer, utoljára megváltozott a színe. Lefagyasztott állapotában Kamilla vörös volt, mint aki dühbe gurul, amiért Kamillónak hiszik, de aztán égszínkék lett, mint akin haló poraiban is úrrá lesz a félelem. Tárgytalan félelem volt ez, mert hiszen az alanya sem létezett már. Tárgyaknak leginkább azokat az ábrákat és mintázatokat tekinthettük, melyek kirajzolódtak a holttetem lassan halványodó bőrén.

Láthattuk a paplanhuzat apró virágait. Látszottak egyiptomi hieroglifák, arabeszkék, csillagocskák. Megjelentek az egykori perzsaszőnyeg madár-és gyümölcsmotívumai. Még a malmői botanikus kertből ismerős labdázó nyuszikat is láthattam, ha nagyon akartam. Egy pillanatig láttam az egész életet, de mindjárt a következő pillanatban el is felejtettem, hogy milyen volt.

A kaméleont elástuk.